

Список використаних джерел

1. Криштак І. В. Принципи правового виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-03/09kivafu.pdf>.
2. Легуша С. М., Супрун М. О. Правове виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України: сутність, функції та механізм : монографія. К. : Київ. юрид. ін-т, 2005. 265 с.
3. Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки : Указ Президента України від 18 трав. 2019 р. № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.
4. Комплексна цільова програма національно-патріотичного, морально-етичного та художньо-естетичного виховання особового складу НАВС на 2021–2025 роки.

Кавранська Вікторія Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
теорії держави та права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент
Кривицький Ю. В.

ФУНКЦІЇ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У сучасних умовах розвитку України важливим завданням є теоретичне розроблення і практична реалізація ціннісних орієнтирів розвитку суспільства, найважливішим з яких є панування в суспільстві права, а не окремих людей, тобто ідеал правового суспільства. Здійснення цього завдання багато в чому залежить від формування суб'єкта такого суспільства. Тому виправданою видається увага до правового виховання особистості, формування особистісних якостей шляхом підвищення рівня правової культури, в тому числі й правової свідомості громадян України. В умовах глобальних соціальних змін саме правове виховання створює умови для розвитку правової активності громадян у суспільстві; прищеплює позитивне ставлення до права; формує почуття поваги до таких цінностей як справедливість,

свобода та рівність; забезпечує безперешкодний доступ населення до форм (джерел) права [1, с. 119].

Правове виховання – це складна та багатопланова діяльність, яка полягає у використанні соціального інструментарію з метою впливу на свідомість людей [2, с. 168]. Одним з видів правового виховання населення є правове виховання курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Останнє здійснюється шляхом розкриття гуманістичного змісту права як рівної міри свободи, розмежування категорій право і закон, з'ясування значення людського виміру права, органічного поєднання теорії і практики організації та проведення правовиховної діяльності. Правове виховання курсантів спрямоване на формування в них належного рівня правової свідомості, правової та професійної культури, свідомого ставлення та беззаперечного виконання норм права.

Правове виховання як вид суспільної діяльності та його соціальна цінність реалізуються і відображаються в його функціях. Категорія «функція» є однією з центральних категорій теоретичної науки, за допомогою якої в науковій літературі розглядаються питання сутності, соціального призначення явищ, висвітлюється спрямованість їхнього впливу. У філософії інтерес до категорії «функція» зростає з поширенням у різних галузях науки функціональних методів дослідження. Функція – це філософська категорія, яка виражає призначення певного елемента в межах цілого. Загалом функція висвітлює всі існуючі взаємовідносини та забезпечує їх динаміку. Функціональний аспект завжди наявний у характеристиці таких глобальних явищ як право, держава, правова система, політична система суспільства, а також під час висвітлення інших явищ, таких як апарат держави, орган державної влади, юридична відповідальність та ін. Без функціонального аспекту система уявлень стосовно об'єкта вивчення була б не такою яскравою, повноцінною, а навпаки – збіднілою й урізаною. У теорії держави та права питання функції висвітлюється, як правило, через поняття основних напрямів, що в цілому відображає стан і рівень наукових уявлень стосовно пізнання соціальної ролі, функціонального призначення того чи іншого правового явища [3, с. 125]. На переконання С.М. Легуші, правове виховання як вид суспільної діяльності та його соціальна цінність реалізуються і відображаються в його функціях. Функції правового виховання курсантів – це напрями його

впливу на свідомість, волю та поведінку цієї категорії населення, потреба існування якого викликана необхідністю здійснення правового виховання як організованого процесу. Вони відображають його найбільш важливі, характерні елементи, риси, закономірності та спрямовані на виконання завдань, які ставляться перед правовим вихованням на сучасному етапі поступу соціуму. Це прояв сутності та змісту правового виховання в суспільних відносинах, але не доречно механічно пов'язувати функції правового виховання з його сутністю та змістом, адже як будь-яке явище воно завжди містить певний елемент незалежності від функцій. Система функцій правового виховання курсантів зумовлює його структуру, засоби, форми та методи [4, с. 9].

Серед основних функцій правового виховання цієї категорії населення С.М. Легуша виокремлює такі: пізнавальна, регулятивна, охоронна, ідеологічно-виховна, практико-прикладна, прогностично-евристична, комунікативна, профілактична. При цьому функції правового виховання курсантів мають складну, системну природу, з одного боку, їх реалізація відбувається одночасно, незалежно одна від одної, а з іншого – здійснення кожної стимулює ефективніше виконання інших функцій; їм притаманний динамізм, що пояснюється постійним удосконаленням, зміною відповідно до суспільних перетворень; функції правового виховання характеризуються послідовністю, безперервністю, систематичністю, що пояснюється необхідністю в постійному правовому вихованні курсантів; системний підхід у дослідженні функцій правового виховання курсантів забезпечує реалізацію його мети та дасть змогу повніше виявити об'єктивні можливості цього напрямку виховання з урахуванням оптимального розподілу й координації зусиль учасників правовиховного процесу; дослідження функцій правового виховання курсантів допомагає дати правильну загальну оцінку теоретико-практичного призначення правового виховання та його ролі в суспільстві [4, с. 9].

Зупинимося більш детально на характеристиці окремих функцій правового виховання курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Так, пізнавальна функція передбачає знання права, поінформованість про нормативно-правові акти, про зміст норм права; без інформації про закон не може бути й ставлення до нього; засвоєння правової спадщини минулого і майбутнього – вітчизняної та зарубіжної. Ця функція відіграє провідне значення у процесі формування світогляду

здобувачів вищої освіти, а також розуміння ними правової реальності, адже поширення відповідних знань про право та державу забезпечить їх належну правову підготовку. У свою чергу регулятивна функція у правовиховній роботі з курсантами реалізується через внутрішній особистісний механізм регулювання поведінки за такими векторами: на базі положень, норм і принципів Конституції України, норм права, інших соціальних норм, нормативно-правових актів встановлюються відповідні правила поведінки в суспільстві; закріплюються основні права та обов'язки; визначаються межі компетенції учасників правовиховного процесу. Водночас охоронна функція правового виховання спрямована на охорону відповідної системи суспільних відносин, а також запобігання порушенням норм права. Курсанти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, отримавши правові знання, поінформовані про те, які суспільні цінності взяті державою та громадянським суспільством під охорону, в ході практичної діяльності доводять отримані правові знання до громадян шляхом використання прогресивних форм і методів правовиховної роботи. Реалізуючи охоронну функцію правове виховання сприяє підвищенню рівня розвитку суспільства, його інститутів.

Ідеологічно-виховна функція тісно пов'язана з пізнавальною, регулятивною та іншими функціями правового виховання курсантів, які охоплюють своїм змістом регулятивно-правовиховний вплив, але на відміну від них вона здійснюється шляхом використання у правовиховній роботі не спеціальноюридичних, а загальносоціальних прийомів і засобів. Ідеологічно-виховна функція правового виховання курсантів спрямована на розвиток і формування правової свідомості та правової і професійної культури, соціально-правової активності, законслухняності, правомірної поведінки та службової дисципліни. Необхідність застосування у правовиховній роботі з курсантами практико-прикладної функції полягає передусім у тому, що вона висвітлює призначення правового виховання в рамках тих суспільних перетворень, що відбуваються в нашій державі, а також допомагає реалізувати його теоретичні завдання на практиці. Вона здійснюється шляхом розробки нових програм і проєктів правового виховання курсантів з використанням наукових досліджень та застосуванням їх на практиці. Цей чинник безумовно підвищує престиж та авторитет практико-прикладної функції, адже якими б не були міцними та стійкими теоретичні знання, вміння, навички самі по собі, не

підкріплені практикою, не мають достатньої значущості. Поява у практичній діяльності нової теоретичної бази знань робить її більш ефективною [5, с. 341].

Отже, реалізація функцій правового виховання дає змогу визначити те соціальне призначення, яке займає право в суспільстві як універсальний регулятор суспільних відносин, що постійно виникають, змінюються, припиняються, а також знайти шляхи щодо зміцнення його ролі. Правове виховання курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання є результатом суспільного розвитку, його матеріальних, духовних та інших потреб. Воно є проявом державної волі та одночасно здійснює на неї зворотний вплив. Функції правового виховання курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання – це напрями його впливу на їх свідомість, волю та поведінку, потреба існування якого породжує необхідність здійснення правового виховання як організованого процесу. Функції правового виховання курсантів відображають його найбільш важливі, характерні елементи, риси, закономірності й спрямовані на виконання завдань, які ставляться перед правовим вихованням на певному етапі розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Сліпенчук В. О. Виховання правової людини як шлях до побудови правового суспільства у сучасній Україні. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 118–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_128_18.
2. Почтовий М. М. Правове виховання як критерій ефективності реалізації правової політики держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 167–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_73_29.
3. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
4. Легуша С. М. Сутність, функції і механізм правового виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 16 с.
5. Теорія держави та права : підруч. / Є. О. Гіда та ін. / за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.